

∞ Ludvig Holberg ∞

Det arabiske Pulver

1 Akt – let forkortet

efter Billeskov Jansens udgave

Dansk Modelteaterforening
Fynskredsen 2013

[Den her anvendte tekst er hentet fra: Arkiv for Dansk Litteratur - ascii-version af værk.]

DET ARABISKE PULVER

Comoedie udi een Act

Hoved-Personerne i Comoedien

POLIDOR	JØDEN
HENRICH	LEANDER
OLDFUX	LEANDERS FRUE
ANDREAS	2 FORNEMME FREMMEDE
LEONORA	2 FORNEMME FRUER
PERNILLE	KOKKEN I "PHASANEN"

Det arabiske Pulver

Indledning

Til denne Komedie, hvis ældste kendte Opførelse fandt Sted 2. Maj 1724, har Holberg benyttet en Historie fra Bidermanns Utopia (se Indledning til Jeppe paa Bjerget). I Centrum baade hos Bidermann og hos Holberg staar Bedrageren, som med Forfatterens Bifald tager de Folk ved Næsen, der ikke vil følge den sunde Fornuft. I 1. Levnedsbrev kalder Holberg sin Oldfux en Galgenfugl, patibularius, som benytter sig af Guldmagerens Lettroenhed. For den rationelle Holberg var Guldmageri simpelthen uproduktivt Arbejde. »Blant mange Ting, som Mennesker med stor Bekymring arbejdede paa at udfinde, og dog ingen Nytte kand føre med sig, er Guldmagerie, eller den Philosophiske Stens Eftersøgning«. Saaledes begynder Epistel 117, hvor Holberg glæder sig over, at det næppe nogensinde vil lykkes at forvandle billige Metaller til Guld: skete det, vilde det fremkalde stor økonomisk Forvirring.

Lige siden Oldtiden anede man en dybere Sammenhæng mellem Grundstofferne, især Metallerne; det skulde derfor være muligt at forvandle et Stof til et andet. Der maatte findes et særligt Stof, der fremkaldte Forvandlingen til Guld; man kaldte det De Vises eller Filosoffernes Sten, lapis philosophorum. Holbergs nøgterne 18. Aarhundrede fornægtede den Drøm om en indre Natursammenhæng, som det 16. og 17. Aarhundredes Alkymister havde næret, og som følgende Tider skulde bekræfte. I det 19. Aarhundrede bestemtes Grundstofferne ved deres Atomvægt: Guld har 79, Kviksølv og Bly, hvoraf man hyppigst havde forsøgt at gøre Guld, henholdsvis 80 og 82. - Det var Guldmagerens Fejl, at de troede, Grundstofforvandlingen kunde ske ved en kemisk Proces, Ild i Forbindelse med de Vises Sten. Det 20. Aarhundredes Atomfysik har demonstreret, at det kan ske ved Kernereaktioner. Siden 1930-erne har det været muligt at forvandle Kviksølv til Guld. De Vises Sten var radioaktiv Bestraaling!

For Holberg er »Det arabiske Pulver« et Skælm-Stykke. Men i Levnedsbrevet fremhæver han desuden den moralske Lære i Slutningen: Den nye Rigdom har bragt nye Venner til Huse, og den glade Guldmager bebrejder dem deres fordums Kulde; men i det samme afsløres det Bedrageri, han har været Genstand for, og Latteren slaar sammen om de Lettroende. Paa mere elskværdig Maade er dette komiske Tema 1836 benyttet af Henrik Hertz i »Sparekassen«.

Litteratur. Bidermanns Fortælling er oversat i Rahbeks Udgave af L. Holbergs Udvalgte Skrifter VI, 1806, S. 308 ff, og i Julius Martensens Udgave af Holbergs Komedier VIII, 1901, S. 7ff. Mange Enkeltheder om Guldmageri er meddelt af Rahbek i Om Ludvig Holberg som Lystspildigter II, 1816, S. 87-101, og af E. C. Werlauff i Historiske Antegnelser til Ludvig Holbergs atten første Lystspil, 1858, S. 167-81.

NOTE ANG. DENNE TEKST: TEKSTEN er som helhed uændret, dog er i 13. scene episoden med de tre'skrammererede' herrer og deres fruer samt episoden med poeterne udeladt.

DET ARABISKE PULVER

SCEN. 1

**Dekoration: Gaden uden for Polidors Hus
(Polidors hus tænkes at være 1. kulisse i KS.
1. kulisse i DS er "Phasanen").**

Oldfux (DS1). Senere: Andreas (KS1).

OLDFUX. (*Ind fra DS1*)

Denne Bye er dog ikke saa liden som jeg havde bildet mig ind. Her er ogsaa en hob smukke Huse, hvilket gir tilkiende, at her maa boe formuende Folk. Men see! jeg er aldrig ærlig, om det ikke er min gamle Cammerat Andreas, som jeg ikke haver seet i saa mange Aar. Andreas, er det dig eller din Gi-enfærd?

ANDREAS. (*ind fra KS1*)

Ej Monfrere Oldfux! er det mueligt, at jeg skal have den Lykke at finde dig her saa uformodentlig?

(De omfavner, kysser hinanden, og græder.)

OLDFUX.

Ach, min ærlige Ven og troe Stalbroder! jeg er færdig at daane af Glæde at see dig her. Jeg tænkte at du havde været hængt for mange Aar siden. Men jeg merker, at du forstaaer din Profession; thi det er ingen Konst at stiaæle, det kand en grov Bonde gjøre, men at stiaæle saaledes, at man aldrig blir greben, det kalder jeg at forstaae sit Handverk.

ANDREAS.

Jeg takker skyldigst, Monfrere, for de gode Tanker du har om mig. Det er mig ikke liden Fornøyelse at være berømmet af saadan brav Mand, som du est. Jeg takker ellers mine Forældre for god Optugtelse og Formaning, som jeg haver ført mig til Nytte allevegne, hvor jeg har været i Verden; saa jeg kand sige, uden at rose mig selv, Monfrere, at jeg har aldrig været greben meere paa mine Gierninger end een gang, da jeg dog kom temmelig vel derfra, thi jeg miste ikke meere end to af mine Øren.

OLDFUX.

Ej Bagatelle! et par Øren meer eller mindre, det vil ikke meget sige. Jeg merker, at det er derfor at du gaaer med den Polske Hue.

ANDREAS.

Ja vist, derfor hilser jeg Folk ikke anderledes end Officererne naar de trækker op paa Vagt, bukkende mig lidt, læggende Haanden paa Huen; mange sige derfor, at jeg er storagtig, men de gjør mig min Troe stor uret, thi jeg er ikke mindre end storagtig. Men hvorledes har det ellers behaget Monfrere at leve?

OLDFUX.

Ret vel: Jeg har kundet komme til rette med alle Folk, hvor jeg har været, foruden med disse forbandede Byfogder, der en og anden gang har villet attaqvare mig paa mit ærlige Navn og Rygte. For 14 Dage siden havde jeg at bestille med een som lod mig sætte, men jeg, for at undgaae Vitløftighed, sneg mig af Arresten; thi man vinder ikke meget, Monfrere, ved Processer.

ANDREAS.

Det er sandt nok, Monfrere! jeg har ogsaa merket, at disse Byfogder ere slemme Folk, som ikke kand lade ærlige Folk være i Roe.

OLDFUX.

Ja de ere saa misundelige, at, saa snart en brav Mand har forhvervet sig en Skilling, søger de at skille ham der ved igjen.

ANDREAS.

Dyden er allevegne forfuldt.

OLDFUX.

Besynderlig af eens egne Landsmænd, derfor har jeg forsvoret aldrig at komme i min Fød-Bye oftere.

ANDREAS.

Men hvad vil du nu bestille her?

OLDFUX.

Jeg har min Troe endnu ikke betænk't mig derpaa. Ørkesløs gad jeg ikke være; thi Ørkesløshed er Fandens Hoved-Pude. Jeg har gaaet fast alle Professioner igiennem, i Augsburg var jeg Doctor Medicinæ, og practicerede længe med stor Profit, indtil Facultetet af puur Misundelse formeerede mig en Proces, og vilde have mig hængt, da jeg dog skikkede mig saaledes i mit Embede, at ingen af mine Patienter kunde klage over mig.

ANDREAS.

Jeg troer det nok; thi jeg haaber, at de døde alle.

OLDFUX.

Ja det er sandt. Men midlertid bleve de dog af med deres Sygdomme. Havde jeg haft Penge til at fortsætte min Proces med Docterne, skulde jeg kunde have overbeviist dem hvad Karle de vare, hvorledes de plagede stakkels Patienter verre end Bødlere heele Aar, da jeg derimod aldrig opholdt en Patient over 3 Dage. Der ere adskillige rige Folk udi Augsburg, som maa tilskrive mine Recepter all deres Velfærd; thi havde jeg ikke saa hastig curret deres kiære Forældre, havde de endnu maat bide efter deres Arvedeel, som dem efter Naturens Ret tilkom. Jeg skulde kun alleene produceret deres Attester mod de andre Doctere om min Dygtighed. Men jeg besluttede heller at forlade Staden, førend jeg vilde have med de Karle at bestille; thi de dømmes der udi deres egen Sag, og naar een er først dømt af med Livet, og bleven hængt, kommer han siden ingen Vej, endskiønt han appellerer hundrede gange.

ANDREAS.

Der i har Monfrere ret.

OLDFUX.

I Nürenberg var jeg Prophet, og spaaede længe for Penge, var i stor Reputation i Begyndelsen, thi mine Spaadomme traf adskillige gange lykkelig ind for mig; men, som Geisten er ikke altid lige hos et Menneske, og jeg spaaede noget, som angik Republicqven, hvilket faldt anderledes ud, vilde man tage mig ved Vingebenet. Men det var min Lykke, at jeg var en Propriet; thi jeg spaaede ogsaa om mig selv, hvilket dog ikke er enhver Prophet medgiven, nemlig, om jeg havde kommet til Examen, det skulde have gaaet forbandet galt med mig, hvorfor jeg smurte mine Støvle, og gik i tide bort.

ANDREAS.

Jeg havde min Troe ogsaa kundet spaae det samme, hvorvel jeg aldrig har øvet mig i den Konst.

OLDFUX.

I Franckfurt am Mayn agerede jeg Figtmester, fik en stor hob Skolarer, som alle gav mig Penge paa Haanden, men, da Figtskolen skulde gaae an, tænkte jeg ved mig selv: hvad nytter det unge Mennesker, at de lære at figte? de stole kun siden derpaa, blive forvovende, og kand komme i U-lykke. Hvorudover, for at forekomme saadant, jeg reiste hemmelig bort.

ANDREAS.

Gavst du da Skolarene deres Penge tilbage?

OLDFUX.

Ney Monfrere! jeg vidste ikke at finde dem saa i en hast, tilmed havde jeg Reisepenge nødig; dog paa det de skulde ikke tænke at jeg vilde bedrage dem, laante jeg ogsaa nogle Penge af min Vert, til et Tegn at jeg vilde komme tilbage igien. Fra Franckfurt reiste jeg til Strasburg, hvor jeg gav mig ud for Politicus.

ANDREAS.

Men hvordan kunde det lade sig giøre?

OLDFUX.

Det gik skjønt, jeg læste noget i Hübners politiske Fragen, besynderlig i det Capitel, som handler om Strasburg og omliggende Stæder, gav mig ud for en Adelsmand, gjorde mig en grundig og ærbar Mine, hvilket ikke er det ringeste, som udfordres af en Politicus, reprimanderede derforuden alle Magistratens Gierninger, fandt Feil ved alle Ting i Staden, hvor ved jeg kom i saadan Reputation, at jeg fik en Bestilling, hvilket jeg dog ikke vilde antage, førend man gav mig et Aars Gage forud. Men da jeg havde faaet Pengene, tænkte jeg ved mig selv: du kunde nok tienne til andet end til at sidde med en lumpen Pen i Haanden om Dagen, reiste derfor smukt bort uden at tage Afskeed, ved hvilken sidste Conduite jeg overbevisede dem, som tvilede om min Dygtighed, at jeg var en stor Politicus. I Cøln, hvor vi vare sammen sidst, agerede jeg en Stjernekirger, i London en Guldmager, i Antwerpen en Helgen, hvilken Profession gav mig af alle meest Penge, thi Folk ofrede til mit Huus ligesom til en Kirke, at jeg skulde giøre Forbønner for dem.

ANDREAS.

Men hvorfor blev du ikke ved den Profession?

OLDFUX.

Ret som jeg stod paa Gaden engang, og formanede Folk til Guds frygt, kom en af mine gamle Cammerater, hvilken saae mig under Øynene, brast i Latter, og sagde til de omstaaende: Denne Mand, som I holde for en Helgen, er en af de største Skielme der kand gaae paa Jorden. Men min Credit var saa stor, at Folk bleve færdig til at steene den som Helgens Bespottere. Dog allarmede den Hændelse mig saa meget, at jeg turde ikke være meer i Byen, men reiste hid hen.

ANDREAS.

Hvad vil du nu tage dig for?

OLDFUX.

Jeg veed min Troe ikke selv, hvad jeg vil agere. Jeg vil tælle paa mine Knapper; hvilken Profession, som falder paa den sidste Knap, den vil jeg tage an. *(Begynder at tælle.)* Doctor, Prophet, Figtmester, Spiller, Politicus, Guldmager, Stjernekirger, Helgen.

(Tæller fra først igien, og treffer paa Guldmager.)

Ja jeg maa giøre Guld, og du maa være mig behjælpelig.

ANDREAS.

Hvad jeg kand være til Tienneste, skal ikke manqvere.

OLDFUX.

Hør Andreas, jeg har her hundrede Rixdlr. Guld, som er stødte til Pulver; de skal du menge blant andet. Du skal slaae en Boed op paa Torvet, og holde til fals samme Pulver, men ikke sælge det til nogen uden de spør om det Arabiske Pulver. Det er alt hvad du skal have i dit Hoved. Lad kun mig sørge for Resten. De hundrede Rixdlr. skal profitere os 4000. See! der har du Guldet, gak kun strax hen, og giør som jeg siger dig, og sæt dig paa Torvet. Naar jeg haver 4000 Rixdaler, skal du bekomme den Fierdedeel deraf.

ANDREAS.

Got got, inden en halv Time skal jeg være færdig med min Kram. (Ud KS1)

SCEN. 2

En Jøde (DS1). Oldfux.

JØDEN. (Ind fra DS1)

Sein Diener, mein Herr! hat er was zu skacheren?

OLDFUX.

Ney, nu intet Smauts. Jeg er nys kommen hid til Byen. Men i Morgen, naar jeg begynder at arbeide, kand I faae noget Guld, men med Condition, at I ikke siger det til nogen, ellers har jeg ingen Roe for Folk. Jeg giør ellers ikke meere Guld paa eengang end jeg kand bruge til en Maanedes Fortæring; men vil nogen lære Konsten af mig, koster det 4000 Rixdaler.

JØDEN.

Soe kand Herren Guld giøren?

OLDFUX.

Ja, saa lidt til Husbehov.

JØDEN.

Da mit kand Messier sig viel insinueren hos en vornehm Herr, der hier wohnt.

OLDFUX.

Hvad er hans Navn?

JØDEN.

Sin Nahm ist Polidor. Han har viel Zeit und stuere Penge daran gewennet, aber vergebens. Han spandirer gern 4000 Rdlr. paa den Kunst at leeren.

OLDFUX.

Er det ellers en skikkelig Mand?

JØDEN.

Ein allerlibster Herr, ein gelehrter Mann, und en stuer Naturkundiger.

OLDFUX.

Hans Studeringer hielper ham ikke meget til den Konst, jeg kand lære den lige saa snart til en Bonde, som til den allerlærdeste Mand; thi Konsten bestaaer kun i en ringe Videnskab, og nogle smaa Cermonier, som man maa i agt tage.

JØDEN.

Han er ellers af saa mange bedragen bleven, at han ingen vil meer glauben.

OLDFUX.

Han har stor Ret; thi Verden er nu omstunder fuld af Bedragerie. Jeg forlanger derfor ikke, at han skal troe mig meer end en anden, førend han seer Prøven, og faaer Troen i Hænderne.

JØDEN.

Trækker da Messier Guld von ander Metal?

OLDFUX.

Ej Lapperie! det er ikke Umagen værd. Jeg kand giøre Guld af alle Ting. Adieu! jeg maa til mit Logement.

JØDEN.

Woe logire der Herr?

OLDFUX.

Her nest ved i Phassanen. Vil I komme til mig i Morgen, kand I faae noget Guld hos mig.

JØDEN.

Gut gut. Adiees soe lang. *(Oldfux ud DS1)*

SCEN. 3

Jøden. Senere: Henrich *(KS2)*.

JØDEN.

Der Kerl hat en erlich Angesicht, aber ich glaube ihm dog nicht, ehr ich Probe sehe. Ich muB doch die Historie dem Herren Polidor fortællen.

(Banker paa.)

HENRICH. *(Ind fra KS2)*

Hvem vil I tale med? Benjamin!

JØDEN.

Ich vil tale mit dem Herren Polidor.

HENRICH.

Da kand I ikke faae ham nu i Tale, det jeg troer; thi nu er det hans onde Time paa Dagen at han har Feberen.

JØDEN.

Har han denn lang Fiber hat?

HENRICH.

Ney, ikke over i 20 Aar.

JØDEN.

Ej Snack, ich saae ihm joe for 3 Dagen siden.

HENRICH.

Jeg veed ikke rettere end han har Feberen. Naar jeg seer en Mand den hede-
ste Tid om Sommeren staae i Gløer op til Ørene, slutter jeg enten han er
gall eller han har Feberen.

JØDEN.

Ha ha, nu forstaaer ich din Mening. Er operirt itzund.

HENRICH.

Jeg veed ikke enten han opererer, eller purgerer, jeg troer det er ligeme-

get; thi all den Tid han har arbeidet paa at giøre Guld, har han ikke vundet saa meget, at han kand kiøbe sig en Strikke for, naar en gang alle hans Midler er bortsat paa det Lapperie, og han vil henge sig af Armod. Han gir heller ingen Audientz, naar han har med de Forretninger at bestille.

JØDEN.

Aber ich faaer vel Audientz, wenn du siger daß en Goldmacher neulig hier er komen, der vil Proben giøren, ehr han Recompants forlangen.

HENRICH.

Ja hvis saa er, saa faaer I ham nok i Tale; thi ellers, om een sagde ham: jer Huus er i Brand, der er een vil tage jer Frue med Vold, Tyve er indbrudt i Huset; det bevægede ham aldeles intet at gaae fra sine Sager. Men det er endelig noget, som jeg tør sige ham.

JØDEN.

Gaae denn straxen ind, ich weis nicht wie lang han bliver in der Stadt.

HENRICH.

Han sidder her i den yderste Stue; jeg vil raabe udenfor Vinduet, thi jeg tør ikke gaae ind. *(Raaber sagte 3 gange.)* Herre! Herre! Herr Polidor!

POLIDOR. *(indenfor.)*

Hvad er det for en Slyngel, som tør raabe paa mig?

HENRICH.

Jeg har noget at sige Herren, som er høist Magt paaliggende.

POLIDOR.

Og jeg har noget at smøre din Ryg med, som skal lære dig at lade mig være i Roe en anden gang.

HENRICH.

Her er en fremmed Mand ude, som kand giøre skjønt Arabisk Guld.

POLIDOR.

Lad ham bie. Nu kommer jeg strax.

HENRICH.

Tænkte jeg det ikke vel. Det er Magneten, som alleene trækker ham ud.

SCEN. 4

Polidor *(ind fra KS2)*. Jøden. Henrich.

POLIDOR. *(Ind fra KS2. I sin Slaap-Rok med et Lær-Forklæde for, førende en nedslagen bred Hat paa Hovedet, en Puster paa Axelen hengende, og en Ildtang i Haanden, gandske kullet i Ansigtet.)*

Hvor er den Mand som kand giøre Guld?

JØDEN.

Ich talte nyelig mit ihn, han logirt in dem Phassan.

POLIDOR.

Vil han og lære Konsten til andre?

JØDEN.

Ja. Aber er ist forbandet dyr.

POLIDOR.
Hvad forlanger han da?

JØDEN.
Er verlanget 4000 Rdlr.

POLIDOR.
Det er noget meget.

HENRICH.
Det er ikke meget; jeg vilde gierne give ham en Tønne Guld, om jeg havde den, thi hvad vilde jeg estimere det, naar jeg siden kunde giøre igien ti dobbelt saa meget?

POLIDOR.
Raader du mig da, Henrich, at give de Penge?

HENRICH.
Jeg raader Herren at henge baade Guldmageren og Jøden op; thi den eene er en Jøde, og den anden, garanterer jeg for, er lige saa god som de andre, som har bedraaget Herren saa ofte.

POLIDOR.
Hør Benjamin! vil du cavere for ham, at han ikke bedrager mig?

JØDEN.
Ney Herr! ich sag Danck. Ich kiender ham nicht weiter als daß ich eengang mit ham har talt; han maa for sig selber caveren. Han tilbyden sig erst Proben to giøren ehr er was verlanget.

POLIDOR.
Det er jo et resonabelt Tilbud. See til, Benjamin, at du kand bringe ham hid som af dig selv; thi jeg vil ikke lade mig mærke, at jeg er meget forlegen for at lære ham Konsten af.

JØDEN.
Ich will strax der hen gaae. *(Ud DS1) (Leonora og Pernille ind fra KS2).*

SCEN. 5

Leonora og Pernille *(ind fra KS2)*. Polidor. Henrich.

LEONORA.
Ej Gud bevare os, min Hierte! I seer verre ud end Fanden.

POLIDOR.
Mit Arbeide, Madam, fører intet andet med sig.

LEONORA.
I maa vel sige det fører ikke andet med; thi hvad Frugter har I nu seet udi de mange Aar I har plavet jer med det forbandede Tøyerie?

POLIDOR.
Tag jer vare hvad I siger, Madam; og giv den ædelste Profession i Verden ikke saadan Titel.

PERNILLE.
Herren har ret at Professionen er ædel; thi ingen uden rige og fornemme Folk kand practicere den. Den er ogsaa nyttelig for et Menneskes Siæl.

POLIDOR.

Det er ogsaa at gaae noget for vit.

PERNILLE.

Men jeg skal bevise det klarlig for Herren. Fattigdom er nyttig for et Menneskes Siæl, Guldmagerie viser Vejen til Fattigdom, ergo er den nyttig for et Menneskes Siæl.

POLIDOR.

Hør Madam! I maa ikke have slige næsevise Tienneste-Folk i jer Brød.

LEONORA.

Min Hierte! Pernille har ret, og intet fornuftig Menneske kand dadle hendes Ord. Man kand bevise af jer eget Exempel tilstrekkelig, hvilke Frugter den Profession fører med.

POLIDOR.

Naar det kommer, saa kommer det paa eengang.

PERNILLE.

Ja vist kommer det paa eengang. Herren distilerer, kaager, syder, gryder saa længe, indtil han sætter omsider Ild paa Huset, og saa kommer Armoden paa eengang.

LEONORA.

I har arbeidet 10 Aar derpaa, og bliver I endnu 10 Aar derved, kommer I at gribe til et Handværk for at fortienne Føde.

PERNILLE.

Ja giøre Svovelstikker af Armod.

POLIDOR.

Du Næseviis! hen til din Rok, det er nok saa tienligt, og Madam, gak ind og sye paa jer Ramme, og lad mig være uskaaren.

PERNILLE.

Fruen skal nok sye paa Ramme, saa snart Herren vil lade hende faae noget af det Guld, som han haver giort; thi, saasom Herren gjør saa meget Guld om Dagen, har vi ikke fornøden at brodere med Silke.

POLIDOR.

Jeg troer Fanden rider den Pige. Var det ikke for min Ære --- Hør jeg skal inden faa Dage binde Munden paa jer, og I skal see Frugten af mit Arbeide. Her er kommen en fremmed Mand til Byen, som vil giøre Prøve for mig.

PERNILLE.

Den? han er det største Skarn og Bedrager, som kand gaae paa Jorden.

POLIDOR.

Kiender du ham da?

PERNILLE.

Det er jo en Antichrist; er det ikke saa man kalder Guldmagerne paa Latin?

POLIDOR.

Du vil sige Alchymist. Jo det er en Guldmager. Men hvor af veedst du at han er en Bedrager?

PERNILLE.

Jo fordi han er en Guldmager.

POLIDOR.

Du skal faae en Ulykke, hvis du ikke holder din Mund. Vil du ogsaa giøre mig til en Bedrager?

PERNILLE.

Ja hvad andet? Herren bedrager sig selv, bedrager sin Frue, bedrager sine Børn. Jeg skal sige Sandhed, om det skal koste mit Liv. Hør hvad jeg siger førend jeg gaaer: Det var nok saa tienligt, i Steden for at consulere en Guldmager, at have Bud efter en Vaskerkone, der kunde tage Kullet og Skar-net af Herrens Ansigt. (*Gaaer ud.KS2*).

POLIDOR.

Madam! jeg vil ikke have den Pige længer i Huset.

LEONORA.

Ej min Hierte! I maa ikke regne hende det til onde. Hun er en troe og ærlig Pige, og hvad hun taler, er af puur Nidkiærhed.

POLIDOR.

Madam! giør mig den Tienneste, at gaae lidt ud, nu vil jeg være alleene.

LEONORA.

Hiertelig gierne. (*Leonora ud KS2*).

HENRICH.

Herre! der kommer min Troe Jøden med Guldmageren. Skam faae ham, han maatte giøre sig saa meget Guld, at han kunde kiøbe sig en smuk Klædning for.

POLIDOR.

Ej du kiender ikke Guldmagere: de ere alle af ringe Anseelse. See her, Henrich! tag den Puster og Ildtang ind og flye mig en Peruqve i Steden for Hatten.

(*Henrich løber efter en Peruqve, og sætter den paa Herrens Hoved.*)

SCEN. 6

Oldfux. Jøden. (*Kommer ind sammen fra DS2*). Polidor. Henrich.

JØDEN.

Herr! hier ist der Mann. Ich havde stuur Müde mit ham, ehr ich ihm mit mig kriegten konnte. Nu kann Herren selber mit ham tale. (*Gaar ud DS2*)

POLIDOR.

Serviteur, min Herre! det er mig kiært at finde Folk af min Profession. Naar var Ankomsten her til Byen?

OLDFUX.

Det kand skille ham ligemeget enten jeg kom i Dag eller i Gaar.

HENRICH. (*sagte.*) Den Karl er kort for Hovedet.

POLIDOR.

Ja Henrich! alle store Konstenere ere capricieux. (*til Oldfux*) Jeg vilde ønske, at jeg ellers kunde være min Herre noget til Tienneste her paa Steden.

OLDFUX.

Min Herre! den største Tienneste I kand giøre mig, det er at spare med jere Complimenter. Hvad Tienneste kand han vel ellers giøre mig?

POLIDOR.

Et Menneske kand altid være det andet til Tienneste; jeg meener, at, saasom han er fremmed her paa Steden, saa kand jeg giøre ham bekiendt med got Folk.

OLDFUX.

Got Folk, ha ha ha! har han saa god Forraad paa dem? Jeg har nu reist heele Verden omkring, men jeg har ikke kundet treffe got Folk. Jeg har fundet alleene een god Mand i Verden, det var min Mester Albufagomar-Fagius, en Araber af Geburt. Han var from og meere medliden mod umælende Creatur end et Menneske er mod det andet. Jeg erindrer, at, da hans Kat laae engang og sov paa hans Kiøle-Erme, og hans Bedestund samme Tid faldt ind; da, paa det han ikke skulde forstyrre Katten i sin rolige Søvn, klippede han Stykket af Kiølen, hvorpaa Katten hvilede.

POLIDOR.

Det kalder jeg Medlidenhed i en høy Grad. Slige Folk findes ikke hos os. Kommer min Herre nu da fra Arabien?

OLDFUX.

Ney Monsieur! jeg kommer fra Maanen. Jeg veed ikke, hvortil slige Spørsmaal tienner.

POLIDOR.

Man skal have noget at begynde sin Tale med.

OLDFUX.

Jeg er gandske ikke for de Præludier. Har han noget at sige mig, da maa han strax gaae til Materien; thi Tiden er kostbar for mig.

POLIDOR.

Jeg har hørt, at min Herre er Adeptus.

OLDFUX.

Kand nok være.

POLIDOR.

Og saasom jeg ogsaa udi mange Aar har lagt mig efter det Videnskab, saa søger jeg altid Lejlighed at tale med Folk af den Profession.

OLDFUX.

Hvad Vej-Viser har Monsieur haft?

POLIDOR.

Jeg haver igiennemlæst de allerbeste Autores.

OLDFUX.

De allerstørste Autores ere de allerstørste Slyngler, som ikke selv veed hvad de har skrevet. Jeg studerede udi 10 Aar forgieves, thi jeg var lige saa klog den sidste Dag som den første; men den store Albufagomar-Fagius lærte mig det i en Time, som jeg ikke kunde hitte paa i saa mange Aar.

POLIDOR.

Vil min Herre ikke lære mig Konsten for en Recompence?

OLDFUX.

Jeg har udi 6 Aar, siden jeg forlod min Mester, ikke villet lære den til noget Menneske, thi det har været mig forbuden; men for et halv Aar siden har jeg paa Ansøgning bekommet et saadan Svar, som Monsieur kand see af dette hans Brev, dateret den 23. af den Maaned Corael 603 Aar fra Hegira. See her hvad han skriver derom: Allabricamo Triel Sluki, Elmacino Eben Al-

fantara Masaki Gombada.

POLIDOR.

Jeg forstaaer slet intet Arabisk.

OLDFUX.

Videre: Mihynki Caraffa Almanzcra Tarif Elbrunadora Alcantara.

POLIDOR.

Hvad skal det Ord Alcantara betyde? der er en Sted i Spanien, som heder saa.

OLDFUX.

Det Ord Alcantara betyder en Sum Penge, som i Europæiske Mynt beløber sig til 4000 Rixdaler; thi den Sum Penge tilstæder han mig at tage af den, der lærer Konsten.

POLIDOR.

Men Monsieur maa vel tage mindre, om han vil?

OLDFUX.

Ney, hør hvad han skriver derom: Aitzema cranganor Monomotapa Lacangandaro Mihopi Madagascar rencollavat.

POLIDOR.

Jeg forstaaer det ikke. Men skriver han, at Monsieur maa ikke tage ringere, end de 4000 Rixdaler?

OLDFUX.

Ej! han hører jo, at der staaer Mihopi Madagascar rencolavet.

POLIDOR.

Men om Monsieur vilde gjøre det af Generositet for slet intet?

OLDFUX.

Ney, han gir en grundig Raison, hvorfor man maa ikke gjøre det for intet. See her. Bramini Muhames Nadir Elaocombra Caffares Canunor Elcanan. Vil derfor Monsieur lære Konsten, koster den 4000 Rixdaler.

POLIDOR.

Det er noget meget; men maatte jeg tage den Frihed at spørge, at, eftersom min Herre kand gjøre Guld, hvad da de Penge kand nytte?

OLDFUX.

At jeg ikke maa gjøre det for intet, derfor har jeg min store Mesters skriftlige Ordre samt den Raison han gir dertil her i Brevet, nemlig: Boamirci Muhamed Nadir. Det samme Spørsmaal, som Monsieur gjør til mig. kand jeg ogsaa gjøre til ham. Nemlig, hvad kand det komme ham an paa nogle 1000 Rixdaler, naar han kand strax af intet gjøre Penge igien?

POLIDOR.

Ja ja, det kand være got nok, men jeg vilde ellers sige noget, dersom han ikke vilde tage det ilde op.

OLDFUX.

Jeg kand giette hvad han vil sige: Han er bleven bedragen af saa mange, hvorfor skulde han da troe mig?

HENRICH.

Ney, min Herre havde, min Troe, ikke ført det i saa slet en Stiil. Han hav-

de i det ringeste, i Steden for det ord bedrage, sat paa en høflig Maade trompère.

OLDFUX.

Monsieur har ret, jeg priser hans Forsigtighed. Jeg begiærer ikke, at han skal troe mig, forlanger derfor ikke Pengene forud, men alleene Forsikring, at de skal blive mig betalt, saa snart han har seet Prøven paa mit Videnskab.

POLIDOR.

Vel an! jeg vil sætte Pengene ned hos denne Jøde, hvilken skal levere dem strax til Monsieur, naar jeg seer Prøven.

OLDFUX.

Got! dermed er jeg fornøyet. Jeg maa ind med ham at besee hans Laboratorium, om det er beqvem dertil.

POLIDOR.

Ja vil han behage at spadsere ind. *(Polidor og Oldfux ud KS2).*

SCEN. 7

Henrich. Straks efter: Leonora og Pernille *(ind fra KS2).*

HENRICH.

Jeg gad gjerne vide hvordan det løber af. Jeg er bange for min Herres Penge. Men der kommer Fruen med Pernille.

(Leonora og Pernille ind fra KS2)

PERNILLE.

Henrich! hvor er Herren?

HENRICH.

Han er gaaed lidt ind, og, naar han kommer ud igien, er han enten Keyser eller Staader. Han har sluttet en Contract med den nye Guldmager, som bringer ham til en af Delene.

PERNILLE.

Forlanger da Guldmageren Penge for at lære Konsten?

HENRICH.

Der bliver levert 4000 Rixdaler til Jøden Benjamin, hvilke Guldmageren skal have, naar han har giort sin Konst probat.

LEONORA.

Ach! min heele Krop skielver allerede; thi jeg er vis paa, at der er Bedragerie under.

HENRICH.

Ney! Skam faae Herren, han var forsigtig nok der i, at han vil have Prøve først, og, naar Prøven er probat, saa er de Penge vel anvendte.

PERNILLE.

De Penge allene, som han betinger sig, gir Bedragerie tilkiende, thi hvad skulde een, der kand giøre Guld, forlange Penge af andre?

HENRICH.

Jo, han gav min Herre Raison derfor.

PERNILLE.

Jeg kand ikke begribe, hvad Raison han kand give dertil.

HENRICH.

Jo, Raison dertil skal være denne: Alcantara Aben Ezra Mahomat podolski Scabhalsias Komai; den Raison fandt Herren for at være god, og mig syntes at den kunde ogsaa lade sig høre.

PERNILLE.

Hvad er det da paa Dansk?

HENRICH.

Det veed jeg min Troe ikke. Forstaaer jeg Arabisk?

PERNILLE.

Du Taadse! naar du ikke forstaaer det, hvordan kand du da finde Raison derudi?

HENRICH.

Jo, Guldmageren forklarede Ordene for os siden saaledes: Spelamdisimo Madagascar hemancino Rencolavet.

PERNILLE.

Endnu er jeg lige klog.

HENRICH.

Jeg min Troe lige saa; men nok er det, at han faaer ingen Penge, førend han har gjort nogle gange Prøve. Men der kommer de. Det er best at vi gaaer ind, thi han vil være alleene med Guldmageren. (*Henrik og Pernille ud KS2*)

LEONORA.

Ach ach! mit Blod spaaer mig intet got; men, naar jeg ret eftertænker det, saa er det lige got, thi, enten han ruineres paa en Dag eller et Aar, det kommer paa eet ud. (*Ud KS2. Kort Pause, hvorefter*).

(*Oldfux og Polidor kommer ind fra KS2*).

SCEN. 8

Oldfux og Polidor (*Ind fra KS2*). Senere: Henrich.

OLDFUX.

Ney min Herre! jeg vilde aldeles ikke have med Operationen at bestille, paa det han ingen Mistanke skal fatte. Har han kommen saa meget Mercurius i Panden, som jeg sagde?

POLIDOR.

Ja vist.

OLDFUX.

Kaager det ogsaa ved en sagte Ild?

POLIDOR.

Ja alting er efter deres Ordonance.

OLDFUX.

Nu kommer Hemmeligheden, som bestaaer udi visse kraftige Arabiske Ord, som Monsieur skal repetere 3 gange medens Operationen skeer. See her har jeg dem skreven, om han kand læse dem.

POLIDOR. (*tar Papiret og læser.*) Eregamdlug ere Eregardeb go ud ne ran.

OLDFUX.

Dette skal han [paa Knæ] repetere 3 gange. (*Polidor repeterer det 3 gange.*)

OLDFUX.

Det er sandt: Han har jo ogsaa kommet det Arabiske Pulver i Panden?

POLIDOR.

Ney, Monsieur har intet Arabisk Pulver talet om.

OLDFUX.

Ej ej! det er det allerfornemmeste, thi uden det kand Operationen ikke skee.

POLIDOR.

Men, hvor faaer man det Pulver?

OLDFUX.

Disse Nürenbergere pleje allevegne at sidde paa Torvet dermed. Det bruges ellers til at tage Pletter af Klæder med. Man kand faae en temmelig Qvantitet for en Mark, thi de Karle vide ikke samme Pulvers rette Dyd. Lad Tienneren ien hast springe hen paa Torvet.

POLIDOR.

Henrich!

HENRICH. (*Hastigt ind KS2*)

Herre!

POLIDOR.

Spring hen paa Torvet, og kiøb noget Arabisk Pulver for en Mark.

HENRICH.

Hos hvem skal jeg kiøbe det?

OLDFUX.

De fleste Nürenbergere pleyer have det blant anden Kram.

Henrich gaaer bort. (ud KS2)

POLIDOR.

Ach Himmel! hvo skulde tænke at det Pulver havde saadan Dyd?

OLDFUX.

Alting synes at være ringe, naar man først faaer det at vide.

POLIDOR.

Er der ellers noget andet at tage i agt?

OLDFUX.

Ney, ellers intet. Den Seddel, hvorpaa de Arabiske Ord staaer skreven, maa Monsieur bevare som et liggende Fæ, thi der udi bestaaer den hele Hemmelighed.

POLIDOR.

Men, naar skal man komme det Arabiske Pulver udi Panden?

OLDFUX.

Tiden gir intet til Sagen, naar det kun skeer, medens det kaager. See der

kommer Tienneren tilbage. Jeg vidste nok, at de har det allevegne.

HENRICH. (*Ind fra KS2*)

Her er 8 Skilling tilbage Herre! jeg fik mit heele Tørklæde fuldt for 8 Skilling.

OLDFUX.

Gak nu ind, og kom en god Haand fuld udi Panden.

De gaaer ind. (Polidor og Henrik ud KS2).

SCEN. 9

OLDFUX. *alleene.*

Det gaaer skjønt. Jeg skal lade ham endnu operere et par gange, at han kand desmeere bestyrkes. Thi det slaaer aldrig feil, at han jo faaer henved 10 Rixdaler af de to Haandfuld Pulver, han kommer i Panden. Naar jeg saa faaer Pengene, reiser jeg og min Cammerat Andreas af Byen, og lar den gode Herre sørge for, hvor han kand faae meer Arabisk Pulver; ha ha ha! det bliver artig nok, naar han siden har Bud efter det, som aldrig har været til i Verden, og naar han faaer at høre, at aldrig nogen veed af det Arabiske Pulver at sige. Jeg skiller denne Mand ved 4000 Rixdaler, og dog gjør ham en Tieneste, som han bør takke mig for; thi han lærer saa meget af denne Historie, at han forlader sit Galskab, overlader til andre det Handverk at gjøre Guld. Min Cammerat Andreas har ellers fortient den Fierdedeel af Pengene, thi han har viislig og troelig forrettet sit Verk; jeg har kiendt ham for mange Aar, og veed, at han ingen uden mig eftergiver noget udi Hurtighed, thi jeg havde ellers ikke betroet ham dertil. Men der kommer Herren tilbage.

(Polidor ind fra KS2).

SCEN. 10

Oldfux. Polidor (*Ind fra KS2*).

POLIDOR. (*omfavnende og kyssende Oldfux.*)

Ach min Herre! Himmelen selv har ført eder hid, for at belønne mig for mit lange Arbeide og mange Aars Svede, som jeg længe frugtesløs har anvendt. Konsten er probat. I har fortient redelig de 4000 Rixdaler, ja dobbelt saa meget.

OLDFUX.

Jeg vil ikke have en Skilling meer end hvad vor Accord er.

POLIDOR.

Ach! nu skal jeg stoppe Munden til paa dem, som idelig har beleet mig, og triumphere over mine U-venner, og dem, der har vendet mig Ryggen, saasom de har frygtet, at jeg skulde geraade udi Armod, og derfor glemte alle de Velgierninger, jeg har beviist dem udi min Velstand.

OLDFUX.

Ja min Herre! Verdens Maade er ikke anderledes.

POLIDOR.

Men nu kand jeg foragte dem igien.

OLDFUX.

Ney det skal min Herre ikke gjøre; thi det fornemste, som min store Mester Albufagomarfagius recommenderer sine Discipler, er Ydmyghed. Min Herre seer hvordan mit Væsen er. Jeg kand føre mig op som en Første, om jeg vilde, men det er imod vor Fundatz; hvilket er Aarsag, at man ikke vil troe at vi forstaaer den edle Konst, efterdi vi stille os an som fattige Folk.

POLIDOR.

Jeg skal ogsaa efterleve hans Formaninger, hvorom han kand forsikre Albufagomarfagius, til hvilken jeg beder at formelde min ydmygste Respect, naar I skriver ham til.

OLDFUX.

Det skal ikke manqvere.

POLIDOR.

See her min Herre! der er mit Zignet, hvilket naar i flyer til Jøden Benjamin, faaer I strax Pengene.

OLDFUX.

Forsøg nok for Sikkerhed en Operation.

POLIDOR.

Ja vil Monsieur blive her saa længe, imidlertid skal min Kone holde ham med Selskab. (*Polidor ud KS2. - Kort pause -. Leonora og Pernille ind KS2*)

SCEN. 11

Oldfux. Leonora og Pernille (*KS2*). Senere: Polidor (*KS2*).

LEONORA.

Ach min Herre! gid jeg kunde hitte paa saa kraftige Ord, som jeg ønskede, for at tilkiende give min Taknemmelighed med.

OLDFUX.

Min kiære Frue, hendes Herre er en dydig Mand, for den Aarsag skyld har jeg aabenbaret ham min Konst.

(Pernille kysser ham paa Haanden.)

OLDFUX.

Det er alt for ydmygt Mademoiselle! min Haand er ogsaa noget skiden.

PERNILLE.

Ach ney, det er en kostbar Haand, som er værdt at kysse meer end eengang.

LEONORA.

Vil min Herre ikke forsmaae den Ring, og bære den for min skyld?

OLDFUX.

Ney min kiære Frue! jeg tager aldeeles ingen Gaver af hende.

LEONORA.

Ach jo min Herre! jeg vil tage det op som et Venskabs Tegn af ham. Forsmaae den ikke, jeg beder ydmygst.

PERNILLE.

Ach min Herre! gjør dog Fruen den Fornøyelse.

OLDFUX.

For ikke at giøre Fruen imod, vil jeg tage imod den.

PERNILLE.

Ach min Herre! gid jeg havde ogsaa noget got at forære ham. Vil han ikke forsmaae denne Skuepenge, som jeg har arvet efter mine Forældre?

OLDFUX.

Det var Synd at berøve hende sin Arvedeel.

PERNILLE.

Ach min Herre! jeg slipper ham ikke, førend han tager imod den.

OLDFUX.

Jeg vil da forvare den for hendes skyld, og skikke hende een af Guld igien. Men der kommer Herren tilbage.

(Polidor ind fra KS2)

POLIDOR.

Ach ach! min Glæde er saa stor, at jeg neppe kand skikke mig deri. Konsten er probat. Jeg fik lige saa meget Guld ved den sidste Operation. Ach jeg beder at min Herre vil besøge mig hver Dag, saa længe han er her i Staden.

OLDFUX.

Det skal ikke manqvere. Jeg bliver maa skee nogle Maaneder her paa Steden.

POLIDOR.

Vil han ikke giøre mig den Ære at spise med mig til Middag?

OLDFUX.

Ney, jeg faaer ikke Lejlighed, men jeg vil nok have den Ære at spise med ham til Aften; nu har jeg nogle smaa Forretninger.

POLIDOR.

Jeg vil da ikke opholde ham; Pengene faaer han hos Jøden, saa snart han viser ham Zignetet.

OLDFUX.

Jeg tviler ikke derpaa. Adieu saa længe.

POLIDOR.

Adieu, jeg recommenderer mig med mit heele Huus. *(Oldfux ud DS2)*

----- TÆPPE -----

SCEN. 12

Dekoration: En stue hos Polidor.

Polidor, Leonora, Pernille. Senere: Henrich (DS1).

(Alle figurer føres ml. DS1 og KS1)

POLIDOR.

Nu Madam! hvad siger I nu? har jeg nu ødelagt jer Huus ved mit daarlige Arbeide?

LEONORA.

Ach min Hierte! regn mig ikke min Ubetæksomhed til onde.

PERNILLE.

Jeg beder ogsaa ydmygest, at Herren vil forlade mig, at jeg saa dristig mangen gang har spottet dermed.

POLIDOR.

Jeg forlader jer det Børn lille af mit gandske Hierte; vil I kun lære deraf en anden gang ikke at raisonnere om Sager, som overgaaer jer Forstand.

(Henrich ind DS1).

POLIDOR.

See Henrich! hvor kommer du fra?

HENRICH.

Ach Herre! er det sandt?

POLIDOR.

Hvad er sandt?

HENRICH.

At Herren kand giøre Guld.

POLIDOR.

Ja Henrich, det er gandske rigtig, men hvor har du faaet det at vide?

HENRICH.

Ach det er alt over den heele Bye; jeg hørte det først af Viintapperen her nest ved, han recommenderede sig sytten gange udi min gode Affection og Bevaagenhed, skienkte et stor Glas Carnali Sek for mig, og vilde ikke have en Skilling derfor, da den sultne Hund dog aldrig tilforen har villet give mig et Glas Brændeviin uden at jeg lagde Pengene først paa Bordet.

POLIDOR.

See engang hvordan Verden er; saa snart det gaaer een vel, saa søger alle ens Venskab. Men jeg kand ikke begribe hvordan saadant kand spørges saa hastig.

HENRICH.

Jøden maa have sagt det først til een, og, naar een faaer en Ting først at vide, er det strax over den heele Bye. Alle Mennesker, som saae mig paa Gaden, hilsede mig, som jeg kunde have været en Palts-Greve, og Christoffer Smør-Blomster, som aldrig har villet seet paa mig tilforen, bukkede sig saa dybt, at han nær havde faldet i Rendesteenen; men jeg gik min Troe ligesaa stout ham forbi, som han har gaaet mig forbi tilforen.

POLIDOR.

Der banker vist, Henrich! gak til Døren. *(Henrik ud DS1 - og ind igen).*

HENRICH.

Det er Monsieur Leander, som vil have den Ære at opvarte Herren.

POLIDOR.

Ej ej! er det mueligt? den Mand har foragtet mig i sit Hierte tilforn.

LEONORA.

Siig, Henrich, at vi gir ikke slige Folk Audientz.

POLIDOR.

Ach ney Madam! lad os skikke os i vor Medgang. Han maa vel komme ind.

(Henrik ud DS1, og ind igen med Leander).

SCEN. 13

Leander og Henrich (DS1). Personerne af forrige Scene.

LEANDER (*ind DS1*).

Ach min allerkiæreste Herr Polidor! det er mig en usigelig Glæde at see ham ved god Helbred; jeg kand ikke beskrive hvilken inderlig Hiertens Længsel jeg har haft efter at see ham.

POLIDOR.

Jeg har ikke kundet merke det; thi jeg har adskillige gange villet besøge ham, men han har negtet sig hiemme, og, naar jeg har seet ham paa Gaden, har han aldrig villet hilse mig.

LEANDER.

Ach min allerkiæreste Herr Polidor! han gjør mig sin allerringeste Tienner uret; thi jeg kræver Himmelen til Vidne, at der er intet Menneske til paa Jorden, som jeg har saa stor Estime for.

POLIDOR.

Monsieur! han sparer med sine Complimenter - - - -

HENRICH.

Ney Herre! jeg troer nok at Herr Leander er hans Ven, thi, saa snart han fik at vide den Lykke Herren var vederfaret, blev han saa forandret, at han er færdig at briste af Kiærlighed til ham.

LEANDER.

Jeg svær ved alt det som helligt er, at jeg altid er den samme, som jeg har været, og at den Lykke, som min gunstige Herre er vederfaret, aldeles ikke er Aarsag til min Hidkomst. Jeg har altid prefereret Herren for alle de Mennesker jeg har kiendt, og agter mig for den største Lykke at være en af hans ringeste Clienter.

POLIDOR.

Det kand nok være Monsieur! Nu maa jeg gaae fra dem, jeg har noget at bestille.

Gaaer ind. (Polidor ud KS1)

LEANDER. (*Kysser Henrich.*) Ach min hierte Monsieur von Henrich! jeg beder at I vil være min Ven og Velyndere; vil I da?

HENRICH.

Ach hvorfor skulde jeg ikke det? Serviteur treshumble.

*(Kysser hinanden igien. Leander gaar ind til Polidor: UD til KS1.
Leanders Frue kommer ind [DS1] og kysser Leonoræ Forklæde.)*

[Her udelades "De tre skrammererede Herrer" og deres Fruer.]

LEONORA.

Ej min kiære Frue! hvor kommer den store Ydmyghed fra?

FRUEN.

Ach naadige Frue! kand nogen være for ydmyg mod en Dame af hendes Qvaliteter? Hun er jo som et Lys for alle her i Staden.

LEONORA.

Da har hun aldeles ikke havt de Tanker om mig tilforen.

FRUEN.

Jeg tør ikke sværge i naadige Frues Presence; men, hvis jeg turde sværge, vilde jeg ved min høyeste Eed bevise, at - - - -

LEONORA.

Gode Frue! lad os gaae ind i en anden Stue. Lad os ikke ikke længer blive her i Forstuen.

(Leonora og Leanders Frue går 'ind': ud til KS1)

(Henrich og Pernille blir alleene).

PERNILLE.

Gaaer ikke det skjønt til, Henrich? Fruen kyssede mig paa Haanden.

HENRICH.

Da fikst du endda meere Høytid end jeg, thi Herren kyssede mig kun paa Munden.

PERNILLE.

Man kand i denne Historie tilstrækkelig speigle sig paa Verden.

HENRICH.

Ja hvemskulde have tænkt at slig en gemeen Kisselinke, som du est, skulde faae Haand-Kys af fornemme Fruer?

PERNILLE.

Ja det maa du vel sige; og at saadan Grovbrødsmond, som din er, skulde blive kyssed af slige fornemme Herrer? Men der standser en hob Vogner, vi faaer nok fleere Opvartninger.

(To Herrer med to Fruer kommer ind [fra DS1], og begierer den Naade at faae Herren i Tale.)

HENRICH.

I got Folk! jeg veed ikke, om Herren og Fruen gir Audients. Dog blir kun staaende til de kommer ud.

(Henrich rangerer dem ved den ene Side).

[Her udelades episoden med Poeterne]

(Polidor og Leonora kommer ind (KS1) udi deres Stads sammen med Leander og hans Frue).

POLIDOR. *(ind KS1)*

Henrich! spring strax og hent mig noget af samme Pulver for en Daler, saa har du ikke fornøden at løbe saa tit.

HENRICH.

Det skal skee Herre! *(Henrich gaaer ud. DS1)*

POLIDOR. *(Ti lde to herrer og fruer)*

Hvad er eders Forlangende I got Folk? vil I tale med mig?

(De træder frem, gjør dybe Complementer, og siger, de eene kommer for at gjøre deres underdanige Opvartning, og for at høre, om Herren har noget at befale. Fruerne gjør ligeledes med Leonora, og kysser paa hendes Forklæde.)

POLIDOR.

Hør I got Folk allesammen! da Verden gik mig imod, og man tænkte, at jeg ved lang forgieves Arbeide havde sat mig gandske til Side, fandt I aldeles ingen Dyder hos mig, men foragtede mit Huus, og taledede med Haanhed om min Person. Men nu, at mit Arbeide er faldet vel ud, og mit Huus velsignes med Rigdom, see I nu alle det med Øyne, som I tilforen ikke kunde see med Brillen; om jeg nu var den største Taabe, holdt I mig for en Salomon; om jeg var den hesligste Mand, kaldte I mig en Absalon; om jeg inclinerede til intet uden Ondskab, holdt I mig for den dydigste. Saaledes er Verden nu omstunder, den estimerer ingen uden den, som er lykkelig. O! saa snart Lykken falder, falder og Kiærlighed og Estime. Bilder eder aldrig ind, at min Eenfoldighed er saa stor, at jeg jo kand merke eders Falskhed; thi----

HENRICH. *(kommer tilbage. DS1)*

Ach Herre, hvad er dog dette! Tilforen kunde jeg faae saa meget Arabisk Pulver, som jeg kunde bære, for 8 Skilling, men nu kand jeg ikke faae et Korn, om jeg vilde give en Tønde Guld derfor.

POLIDOR.

Hvad er det du siger?

HENRICH.

Hvor jeg har været paa Torv og i Apotheke, leer de af mig, og siger at jeg løber med Limstangen.

POLIDOR.

Ach Himmel! hvad er dog dette?

HENRICH.

Jeg frygter, Herre, at vi er bedragen; thi alle Folk siger at der er aldrig saadant Arabisk Pulver til. Men hillement! hvad vil denne Mand?

(Verten i Phasanen kommer indløbende, klæd som en Kok. DS1)

HENRICH.

Er I gall, Mand? tør I løbe saadan ind i en fornemme Herres Stue?

VERTEN.

Ach ach! havde jeg ikke arvet det Bægere, havde jeg aldrig villet fortrydt derpaa saa meget.

POLIDOR.

Jeg seer at det er Kokken, som boer her lige over. See til at du kand faae ham hiem, at han kand komme i Roelighed igien; thi den stakkels Mand er kommen i Raserie.

KOKKEN.

Ach havde ikke mine kiære Forældres Navn staaet derpaa!

POLIDOR.

Det gjør mig dog hiertelig ont; thi det er en skikkelig Mand, og den beste Kok i Staden.

KOKKEN.

Skeen gik ogsaa Fanden i vold, og, naar jeg seer til, er vel andet gaet med.

HENRICH.

Hør Mester Christoffer! har I længe været gall? *(Sagte.)* Havde jeg et Riis at true ham med, saa blev han nok god.

KOKKEN.

Man kand nok blive gall af saadant.

POLIDOR.

Hvad skader jer? Mester Christoffer!

KOKKEN.

En fremmed Person, som gav sig ud for en Guldmager, er løben af mit Huus og har taget et Sølv-Bæger og en Sølv-Skee med sig. Jeg troede ham vel, eftersom jeg hørte at han gik udi Herr Polidors Huus. Han havde hos sig nyelig før han reiste en eenøyet Dievel udi lange sorte Klæder.

HENRICH.

Havde han ikke ogsaa en Polsk Hue paa?

KOKKEN.

Jo, og et sort Plaster paa Øyet.

HENRICH.

A - - - vi er om en Hals! Det var just den der solte mig det Arabiske Pulver.

POLIDOR.

Ach ach! jeg er skilt ved mine 4000 Rixdaler.

(De Fremmede, [saa vel som Poeterne,] [sætte deres Hatte paa, og] spadsere dristig over Gulvet.)

JØDEN. *(kommer ind. DS1)*

Ist di Goldmacher nicht hier. Ich ham en Juvel gab, da han Pengene von mir fik.

POLIDOR.

Det er mig kiært, I er ogsaa bedragen; thi I bragte mig ham hid.

JØDEN.

War das ein Bedrieger? Au au au, min kostbare Juvel!

POLIDOR.

Jeg har ikke andet for mine 4000 Rixdaler end et lidet stykke Papiir, hvorpaa staaer nogle Arabiske Ord, som jeg skulde læse naar Operation skeede.

EN AF DE FREMMEDE HERRER.

Lad mig see. Jeg forstaaer noget Arabisk. Ej det er aldrig Arabisk, ey heller blir. Hvad Pokker er det? naar jeg læser det sidste Ord bag fra, staaer der Nar. Lad nu see det første! Her staaer min Troe: [alle¹] Guldmagere ere Bedragere og du en Nar, ha ha ha!

(De gaar alle ud leende - undtagen Jøden og Kokken). (ud DS1)

LEONORA.

Ach jeg forærede ham min beste Ring oven i Kiøbet.

PERNILLE.

Ach jeg fortryder ikke saa meget paa den Skuepenge jeg gav ham, som at jeg kyssede paa den Rakker-Knegts skiden Haand.

POLIDOR.

Lad os gaae ind; vi vil reise paa Landet og boe paa det lidet Gods vi endnu

¹ Skal teksten stemme med Oldfux arabiske og magiske ord, skal man enten her fjerne ordet 'alle' eller indsætte et 'Ella' i Oldfux' formel.

har tilbage. Jeg vil aldrig befatte mig meere med Guldmagerie, men overlade det til min største Fiende. Det har bragt mig fast til Armod, og mange andre brave Folk med. Gid got Folk engang af dette og deslige Exempler vilde lære at tage sig vare.

(Jøden og Kokken går hylende bort: Ud DS1)

----- TÆPPE -----

Det arabiske Pulver

Noter

Monfrere, fr. mon frère, min Broder.

to af mine Øren, visse Forbrydelser straffedes ved Afskæring af Ørerne.
-Polske Hue, Pelshue (egl. om en pelsbræmmed Hue med firkantet Puld, alm. brugt i Polen). -ikke mindre end, alt andet end, aldeles ikke.
-attaqvere, angribe.

formeerede mig en Proces, anlagde Sag imod mig. -haaber, tænker mig, regner med. -produceret, fremlagt. -Reputation, Anseelse.

Figtmester, Fægtemester. -Skolarer, Elever. -skulde gaae an, skulde begynde, skulde i Gang. -Hübners politiske Fragen, d.v.s. »Kurze Fragen aus der politischen Historie« af Johann Hübner (1668-1731), en tysk Skolemand, hvis historiske og geografiske Skrifter vandt vid Udbredelse i Tiden.
-Conduite, Opførsel.

Credit, Anseelse. -steene den, d.v.s. ham. -manqvere, mangle. -menge, blande. -profitere os, indbringe os.

Sein Diener ... skacheren (ty. schachern), Hans Tjener, min Herre! Har han noget at sjakre [her: sælge] ? -Smauts, Jødesmovs. -Condition, Betingelse.
-Da mit ... wohnt, paa gebrokkent Tysk: Dermed kan Herren indsmigre sig meget hos en fornem Herre, som bor her. -Han har viel Zeit ...vergebens. Han har anvendt megen Tid og store Penge derpaa, men forgæves. -Ein allerlibster ... Naturkundiger, en nydelig Herre, en lærd Mand og en stor Naturkyndig. -i en ringe Videnskab, i at vide en ringe Ting. -glauben, tro.

Trækker ... von ander Metal? Udtrækker Herren da Guld af andet Metal? -aber ich glaube ... sehe, men jeg tror ham dog ikke, før jeg ser (en) Prøve. -Er operirt itzund, Han arbejder (med videnskabelige Forsøg) i Øjeblikket.
-purgerer, indtager Afføringsmidler.

Recompants, Rekompensation: Belønning, Godtgørelse. -Axelen, Skulderen.

cavére, kautionere, sige god for. -erst Proben ...verlangt, først at gøre Prøver, før han forlanger noget.

uskaaren, i Ro.

Müde (d.v.s. Mühe) ... kriegen konnte, Besvær med ham, før jeg kunde faa ham med mig. -skille ham ligemeget, være ham ligegyldigt. -capricieux, fr. lunefulde.

Geburt, ty. Fødsel. -Adeptus, lat. Adept: indviet (i hemmelige Kunster), Guldmager.

Recompence, fr. Belønning; Løn. -Corael, selvlavet Navn. -Hegira, Hedschra: Muhammeds Flugt fra Mekka (622). Herefter Arabernes Tidsregning. -Allabricamo etc., Oldfux' »arabiske« bestaar dels af selvlavede Ord, dels af laante Bestanddele fra forskellige Sprog.

Raison, Grund.

giort sin Konst probat, gjort Prøve paa, bevist sin Kunst.

Mercurius, lat. Kviksølv. -Ordonance, fr. Forskrift; Ordre.

Nürenbergere, saadan kaldtes visse Smaahndlende. -Quantitet, Mængde. -liggende Fæ, Liggendefæ, her: Skat, Kostbarhed.

at han ingen uden mig eftergiver noget, at han, bortset fra mig, ikke overtræffes af nogen. -Hurtighed, Snarraadighed, Dygtighed.

Fundatz, Grundsætning. -manqvere, mangle. -Zignet, Signet, muligvis: Segl.

Skuepenge, Skuemønt; Medalje af Form som en Mønt, præget til Minde om en Begivenhed. -recommenderer mig, anbefaler mig.

Carnali Sek, Forvanskning af Canari-Sekt, sød Vin fra de canariske Øer.

Estime, Agtelse. -prefereret, foretrukket. -Clienter, tjenstskyldige Personer.

Serviteur treshumble, fr. ydmygste Tjener. -skrammer er ede, fr. chamarrés, iførte bræmmede, galonerede Klæder. -Presence, Nærværelse.

gemeen, almindelig, simpel. -Kisselinke, letfærdig Kvinde, eller blot nedsættende Betegnelse for en Kvinde. -Venas, lat. venae, poetiske Aarer. - Henrik forveksler muligvis Ordet med Venus, Kærlighedsgudinden, og tænker, at Poeterne tilbyder ham deres Kærester. -offerere, tilbyde. -Geisten, Aanden.

solut Stiil, ubunden Stil, Prosa. -Fesser, forkert for pedes, lat., Versefødder (i Ental: pes). -offerere, tilbyder, overrækker.

Absalon, Kong Davids Søn, berømt for sin Skønhed. -inclinerede, havde Tilbøjelighed for.

dristig, respektløst, hovmodigt.